

TÜRK CEZA HUKUKUNDA ZAMANAŞIMI

Süleyman ÖZAR
Elbistan Cumhuriyet Savcısı

Giriş

5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 1'inci maddesinde amaçlarını sıralarken, kamu düzenini sağlamayı da ödev olarak yüklediğini ifade edilmiştir. Bu ödev, esasen Devlete ait bir yükümlülük olup, Devlet bu amaca ulaşabilmek için ceza kanunlarını araç olarak kullanır; dolayısıyla ceza kanunu amaç değil, araçtır.¹

Her suç, son tahlilde toplumsal hayata yönelmiş bir tehdit olduğuna göre, toplum düzenini teminat altına almayı amaçlayan Devlet de, suçluları bulup çıkarmak, yargılamak ve cezalandırmak hak ve yetkisine sahiptir. Ancak, ceza vermek bir araç olduğuna göre; amacın “*zamanla*” telafi olup eski hale geldiği durumlarda, Devlet bu araçtan vazgeçebilir; hatta vazgeçmelidir. Ne kadar “*zamanla*” ceza vermek yetkisinden vazgeçilmesi gerektiği sorunsalı ise karşımıza “*zamanaşımı*” kurumunu çıkarır.

Zamanaşımı; şüpheli/sanık/hükümlü ile Devlet arasındaki soruşturma/yargılama/cezalandırma ilişkisini sona erdiren bir faktördür. Dava zamanaşımı, Devlet ile suçlu olduğu sanılan kişi arasındaki yargısal ilişkiyi sona erdirir. Öğretide genellikle cezalandırma yetkisinin sona ermesinden bahsedilmekte ise de, esasen cezalandırma yetkisini, infaz (ceza) zamanaşımı ortadan kaldırır.

Bu tespitlerden hareketle çalışmamızda, ceza hukukumuzda zamanaşımı incelenerek, hukuksal mahiyeti, teknik esasları ve uygulamadaki yansımaları ele alınmıştır.

I. Zamanaşımının hukuki niteliği

1. Zamanaşımının meşruiyetine ilişkin çeşitli gerekçeler ileri sürülmüştür. Suç tarihinden itibaren uzun zamanın geçmiş olmasının cezadan beklenen gayeyi ortadan kaldırması, failin ilelebet ceza tehdidinde maruz kalamayacağı, unutulmuş bir suçun cezalandırılmasında kamu yararının bulunmadığı, zamanaşımı süresince yeni bir suç işlemeyen failin uslanmış olduğu varsayımı gibi düşünceler hep zamanaşımının lehine olarak ortaya konulan görüşlerdir.² Gerçekten de artık modern ceza kanunlarında zamana-

¹ Bu nedenle, Ceza Kanununun amacını belirten birinci maddesi kapsam ve muhteva itibarıyla Anayasa içinde yer almaya daha lâayık ve münasıptir.

² Faruk Erem ve diğerleri, (1997), *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, s. 985 vd.; Nur Centel ve diğerleri, (2005), *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, İstanbul, s. 636.

şımı hemen hemen³ bütün suçlarda uygulanmaktadır. Felsefi açıdan zamanaşımının doktrinde genel kabul görmesi ise çoğu kere “sosyal yarar” teorisinden ilham almaktadır.⁴ Yani, uzun zaman geçtikten sonra bir suç hakkında kovuşturmaya girişilmesi veya failin cezalandırılmasına kalkışılması, kamuoyunda o zamana kadar güvenlik kuvvetlerinin hareketsiz kaldığı yolunda bir düşüncenin yerleşmesine yol açacağı gibi, aradan geçen zaman sosyal tepkiyi törpülemiş olacak, hatta acıma duygusunu ortaya çıkaracaktır.⁵

Türk Ceza Kanunu, madde gerekçesinde niçin, hangi gerekçeyle zamanaşımını uygulamasına yer verdiğini bildirmemiştir.

2. Zamanaşımının bir usul kurumu mu, yoksa ceza hukuku kurumu mu olduğu hususu tartışma götürmektedir. Bu tartışma önemsenmelidir, çünkü zamanaşımı ceza hukukuna ilişkin ise lehe olmak kaydıyla geçmişe yürüyebilecek,⁶ usul hükmü ise derhal uygulanma ilkesine tabi olacaktır. Ayrıca, maddi ceza hukuku alanına ait olan bir zamanaşımı, kanunilik ilkesi gereğince, kıyasa elverişli de olamayacaktır.

Ceza davasının açılmasına ve kesinleşen cezanın infazına engel olduğu için zamanaşımının usûli bir kurum olduğunu savunan hukukçular vardır.⁷ Bu görüş, zamanaşımının kaynağı olarak delillerin kaybolmasını veya zamanla silinmesini esas almakta, neden zamanaşımını usul hukuku içinde gördüğü sorusunu cevaplarken ise, zamanaşımının gerçekleşmesi halinde fail hakkında beraat kararının değil de, düşme kararının verilmesine dayanmaktadır. Yani zamanaşımının ceza ilişkisini değil, dava ilişkisini sona erdirdiği için usûli bir hüküm olduğu kanısına varmaktadırlar.

Kaynağını ceza hukukundan almakla birlikte, etkisini ceza muhakemesi alanında gösterdiği için, zamanaşımının karma nitelikte olduğu da savunulmaktadır.⁸

Zamanaşımını maddi ceza hukuku alanında mütalaa eden hukukçulara göre ise, zamanaşımının gerçekleşmesiyle birlikte devletin cezalandırma yetkisi sona erer, cezalandırma yetkisi ortadan kalktığı için de, dava düşer. Öğretide ağırlıklı olarak savunulan bu görüşün sahiplerinden biri olan **Önder**, zamanaşımını şu şekilde tarif etmektedir: “*Fil sebebiyle yapılacak ko-*

³ Ayhan Önder, s. 253; Alman Ceza Kanununa göre soykırım suçlarına dava ve infaz zamanaşımı süresi işlememektedir. Nitelikli adam öldürme suçlarında ise dava zamanaşımı uygulanmamaktadır. İzzet Özgenç, s. 737.

⁴ Sulhi Dönmezer, Sahir Erman, s. 248.

⁵ Sulhi Dönmezer, Sahir Erman, s. 248.

⁶ Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 25.03.2008 tarih ve E.2008/7,39, K.2008/58 sayılı kararı; Sedat Bakıcı, Özgecan Bakıcı Yel, (2009), *İçtihadı Birleştirme ve Ceza Genel Kurulu Kararlarıyla TCK, CMK, CGTİK*, Ankara, s.146.

⁷ Bu konudaki görüşler için; Ayhan Önder, s. 272.

⁸ Nur Centel ve diğerleri, s. 638.

vuşturmaya engel olan ve verilen cezanın infazını kaldıracak şekilde devletin ceza verme hak ve yetkisini düşüren bir kurumdur.”⁹

Bize göre de, zamanaşımı bir maddi ceza hukuku kurumudur. Yargılama hukukuna ilişkin sonuçlar doğurması, bu tespiti tekdüz etmez; zira bir ceza hukuku normunun usuli yansımalarının olması çoğu zaman kaçınılmazdır. Meseleyi şöyle bir örnekle izah edelim; yankesicilik suretiyle hırsızlık yapmış bir şüpheli 15 yıl boyunca duruşmaya beklenecektir. Bu şüpheli 14’üncü yılın 11’inci ayında yakalanmış olsa verilecek olan ceza, kamu vicdanında nasıl bir rahatlama duygusu meydana getirebilecektir? Hatta “*keşke 1 ay daha kaçabilseydi*” diyenler bile olabilecektir.¹⁰ Bu şu demektir; ceza verme isteği zamanla erimektedir. Cezalandırma isteğinin erimeye yüz tuttuğu bir ortamda, maddi ceza hukukundan söz edilebilir, cezanın esasından bahsedilebilir, cezanın ölmesi gündeme gelir. Devlet, suçuna göre belli sürelerden sonra cezalandırmaktan vazgeçmektedir; “*Bu saatten sonra cezalandırırsam ne olur, cezalandırmısam ne olur.*” demektir ki, bu maddi ceza hukuksal bir yaklaşımın sonucudur.

3. Devletin ceza vermektan vazgeçmesi, kullanılmamak suretiyle düşebilecek bir nitelikte değildir. Diğer bir anlatımla, suçlanan kişi yargılanmaya devam etmek, aklanma hakkını üstün kılmak istemek hakkına sahip değildir. (TCK madde 72/2) Çünkü ceza hukukunda zamanaşımı kişinin faydasına ihdas edilmiş değildir.¹¹ Bu kamusal karakteri sayesinde, zamanaşımı yargılamanın her aşamasında resen gözetilir. Zamanaşımının dolup dolmadığı noktada kararsız kalındığı takdirde, ispat edilmesi gereken şey dolmadığıdır. Bu konuda ispat yükü Cumhuriyet savcısındadır ve ispat edilemediği takdirde zamanaşımıyla dava düşer.¹² Yani zamanaşımında da şüphe sanık lehinedir. Öte yandan ancak derhal beraat kararı verilebilecek ise, düşme yerine beraat kararı verilebilir. (CMK madde 223/9)

4. 765 sayılı TCK’ye göre zamanaşımı tespit edildiğinde “*ortadan kaldırma*” kararı veriliyordu. 5237 sayılı TCK’ye göre ise davanın düşürülmesi gerekmektedir. Ortadan kaldırma ile düşmenin farklı olduğu, açılmış bir davanın düşürülemeyeceği, bu nedenle Cumhuriyet savcısı düşme kararı veremeyeceğine göre, dava açıp, mahkemenin düşme kararını vermesi

⁹ Ayhan Önder, s. 274.

¹⁰ Bu yüzden Avusturya Ceza Kanunu, zamanaşımı süresinin büyük bir kısmı geçtikten sonra ele geçen suçlunun cezasında indirim yapılacağını öngörmektedir. Ayhan Önder, s. 274.

¹¹ Faruk Erem, s. 868.

¹² Bazı hukukçular, zamanaşımını maddi ceza hukuku kurumu olarak mütalaa etmenin bir sonucu olarak, zamanaşımı dolduğunda beraat kararı verilmesi gerektiğini savunmaktadırlar. Görüş ve değerlendirme için, bizce de haklı olarak beraat sonucuna katılmayan İzzet Özgenç’in yukarıda adı geçen eserinden, s. 734, 9 numaralı dipnota bakınız.

gerektiği ileri sürülmüş ise de;¹³ CMK'nin 172'nci maddesi kovuşturma olanağı bulunmadığı takdirde de kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesi gerektiğini belirttiğine göre, soruşturma aşamasında dolan zamanaşımı davayı engelleyecektir. Buna rağmen zamanaşımı dolmuş bir suç için iddianame düzenlenmiş ise, o iddianamenin kabulü ve tensiple düşme kararı verilmesi gerekmektedir.

Zamanaşımı nedeniyle düşme; ön ödeme, af ve 4616 sayılı Yasa kapsamında düşmeden önceliklidir.¹⁴ Şikayetten vazgeçme nedeniyle düşmeye göre de öncelikli kabul edilmelidir. Ama davanın reddi hali söz konusu ise; ret, düşmeye galebe çalacaktır, çünkü zamanaşımı yürümesi gereken bir davayı düşürür, hiç yürümemesi gereken bir dava varsa, zamanaşımı dolmuş olsa bile ret kararı tercih edilmelidir.

5. Dava zamanaşımının dolması nedeniyle düşme kararı verilmiş olması, malların geri alınması ve uğranılan zararın tazmini için hukuk davasına engel olmaz. (TCK madde 74/2)

II. Zamanaşımı süreleri

1. Yasalar, zamanaşımı sürelerini iki ölçütle belirler: Soyut ceza sistemi ve somut ceza sistemi.¹⁵ İlkinde yasada öngörülen temel cezanın üst sınırı ne ise ona göre zamanaşımı hesaplanır. İkincisinde ise, o cezanın hafifletici ve ağırlatıcı halleri ile kişiye ilişkin indirim ve artırım sebepleri hesaba katılmak suretiyle süre belirlenir.

765 sayılı Yasanın 102'nci maddesinde "...cezalarını müstelzim cürümler" tabiri ile soyut ceza sistemi benimsendiği ortaya konmuş idi.¹⁶ Suç teşebbüs aşamasında kalmış ise, cezada kanunda belirtilen azami indirim yapıldıktan sonra elde edilecek süreye göre zamanaşımı hesaplanıyordu.¹⁷

5237 sayılı Türk Ceza Yasasının 66'ncı maddenin üçüncü fıkrasında ise "*dava zamanaşımı süresinin belirlenmesinde dosyadaki mevcut deliller itibarıyla*¹⁸ suçun daha ağır cezayı gerektiren nitelikli halleri de göz önünde bulundurulur." denilmek suretiyle karma bir sistem belirlenmiştir.¹⁹ Ağır cezayı gerektiren nitelikli hallerin göz önünde bulundurulması nedeniyle

¹³ Zeki Hafizoğulları, *5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Davanın ve Cezanın Düşürülmesi*, <http://www.baskent.edu.tr/~zekih/uygulamaci/umakale.htm>

¹⁴ Kubilay Taşdemir, (2001) *Ceza Davalarında Zamanaşımı*, Ankara, s. 34.

¹⁵ Ayhan Önder, s. 275, Faruk Erem ve diğerleri, s. 994.

¹⁶ T. Turhan Yüce, s. 195; YCGK'nin 21.11.1994 tarih ve 273/293 sayılı kararı; Yargıtayın yaklaşımının adalet ve hakkaniyete aykırı olduğu yönünde görüşler için bk. A. Pulat Gözübüyük, s. 1100.

¹⁷ Sulhi Dönmezer, Sahir Erman, s. 254.

¹⁸ "*Dosyadaki mevcut deliller*" tabiri, yasanın özensiz dil ve anlatımına uygun düşen numunelerinden biridir. Dosyada mevcut olmayan harici deliller olamayacağına göre ya da deliller "*dosya*" denilen evrenden başka bir yerde konumlanamayacağına göre, sadece "*deliller*" dense yeterli olurdu.

¹⁹ YCGK'nin 24.06.2008 tarih ve E.2008/11, 164, K.2008/178 sayılı kararı.

somut ceza; fiilden kaynaklanan hafifletici hallerin ve kişisel indirim-artırım nedenlerinin hesaba katılmaması nedenleriyle de soyut ceza sistemi söz konusudur.²⁰

2. 765 sayılı Kanunun düzenlemesine göre 5237 sayılı Kanunun, zamanaşımı sürelerini (madde 66/1) çok yüksek tuttuğu gözlenmektedir. AB ülkeleri ile kıyaslandığında göze batacak biçimde uzun olan bu süreler; Devletin suçları kovuşturmada yeterli örgünlük ve etkinliğe ulaşmamış olduğuna karine teşkil ettiği gibi, makul sürede yargılanma hakkının ihlali anlamına da gelmektedir.²¹

3. Şikayet, izin, uzlaşmama gibi kovuşturma şartını gerektiren suçlarda, zamanaşımı süresi bu şartın doğumuna değil, suçun işlendiği güne tabidir. Keza yurt dışında suç işleyen Türk vatandaşının cezalandırılabilmesi için Türkiye’de bulunması şartının aranması TCK 11/1’inci maddesi örneğinde olduğu gibi cezalandırma şartına bağlı suçlarda da suçun işlendiği gün süre başlar.²²

4. Suçun işlendiği gün belirlenemiyorsa, şüphenin sanık lehine değerlendirilmesi ilkesi gereğince, muhtemel suç tarihlerinden en lehe olanı esas alınır. Keza suçun ayın hangi günü işlendiği kesin olarak tespit edilemiyorsa, sanık lehine değerlendirmeye o ayın ilk günü işlendiğinin kabulü zorunludur.²³

5. TCK’de zamanaşımı süresinin başlangıcına ilişkin olarak belirtilen kurallar genel bir hüküm olup, aynı Yasanın 5’inci maddesi gereğince, kendisiyle çatışan özel kanun hükümlerine tercih edilecektir. Bu cümleden olarak, Askeri Ceza Kanununun 49/1-A maddesinde yer alan ve farklı bir zamanaşımı başlangıcı öngören düzenleme²⁴ uygulanmayacaktır.

6. Dava zamanaşımına karar verirken, suçun iddianamede yazılı olan vasfına göre, ilgili olduğu kanun maddesinde yazılı ceza dikkate alınır. Mahkemenin görevsizlik kararı verip, davayı görevli mahkemeye gönder-

²⁰ Aslında kanunumuzun sistemini karma bir sistem değil de, kendi içinde çelişkili bir sistem olarak değerlendirmek de mümkündür.

²¹ Zeki Hafizoğulları, agm.

²² Dönmezer, Erman, s. 258, Timur Demirbaş, s. 180, Bu halde zamanaşımı süresinin şartın gerçekleştiği gün başlaması gerektiğini savunan yazarlar, Ayhan Önder, s. 287, Nur Centel ve diğerleri, s. 639; çoğunlukta olmakla birlikte, şartın gerçekleştiği günü ilk gün olarak almak, adil olmayan sonuçlara yol açabileceğinden ve zamanaşımının esasını suçun toplumsal etkilerinin zamanla eriyeceği düşüncesine dayandırdığımızdan dolayı çoğunluğa katılmamayı tercih ettik.

²³ Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 16.4.2002 tarih ve 106/232 sayılı kararı, (Metin içerisinde kaynağı belirtilmeyen bu ve bunun gibi Yargıtay kararları, “www.adalet.org” isimli web paylaşım sitesinden edinilmiştir.)

²⁴ “Yoklama kaçağı, bakaya, saklı ve firar fiilleri hakkında dava müruru zamanı, bütün askeri mükellefiyetlerin veya bizzat girmiş oldukları taahhüdün bitmesinden itibaren işlemeye başlar.”

mesi ve bu yeni vasıflandırmaya göre zamanaşımının uzaması tabi ki mümkündür. Ancak bunun için iddianamede belirtilen suça göre hesaplanacak olan zamanaşımı süresi dolmadan görevsizlik kararı verilmiş olmalıdır.²⁵

7. 5237 sayılı TCK'nin 66'ncı maddenin ikinci fıkrasında yer alan yepyeni bir düzenlemeye göre; *“Fiili işlediği sırada oniki yaşını doldurmuş olup da onbeş yaşını doldurmamış olanlar hakkında, bu sürelerin yarısının; onbeş yaşını doldurmuş olup da onsekiz yaşını doldurmamış olan kişiler hakkında ise, üçte ikisinin geçmesiyle kamu davası düşer.”*²⁶

8. Müsadere davasında zamanaşımı, suç teşkil eden eylemin tabi olduğu zamanaşımı süresidir.²⁷

9.a. Tamamlanmış suçlarda zamanaşımı fiilin işlendiği günden başlar. (TCK madde 66/6) Fiilin işlendiği gün, neticenin gerçekleştiği gündür.²⁸ Neticesi harekete bitişik olan (şekli) suçlarda hareketin yapılmasıyla aynı anda netice de doğduğundan tipik hareketle zamanaşımı da başlar. Örneğin yalan tanıklık suçunda, o tanıklığın yapıldığı gün, zamanaşımı süresinin birinci günüdür.

9.b. Teşebbüs aşamasında kalan suçlarda en son icrai hareketin yapıldığı gün zamanaşımı süresi başlar. Kanunda (madde 66/6) belirtilen *“son hareketten”* kasıt, failin yapmış olduğu son icraî hareket veya faaliyet olmak gerekir. Failin hareket veya faaliyetine engel sebep dolayısıyla son verildiği günden itibaren zamanaşımı işler; mesela posta ile gönderilen zehirli şekerlemeleri içeren paketin postada yakalanması halinde, zamanaşımı paketin yakalandığı tarihten değil, failin faaliyetine son verdiği, yani paketi postalandığı tarihten itibaren başlar.²⁹

9.c. Mütemadi suçlarda temadi eden hareketin kesildiği gün, müteselsil suçlarda teselsül eden suçlardan sonuncusunun işlendiği gün süre başlar. (TCK madde 66/6) Müteselsil suç tek bir fiilden oluşmadığı için, kendisine özgü bir neticesi, dolayısıyla kendisine özgü bir tamamlanma anı yoktur; o halde zamanaşımı, kanunun en son ihlaline teşebbüsün bittiği veya kanunun ihlalinin tamamlandığı anda başlar.³⁰

9.d. Durum suçlarında hareket belirli ve yeni bir duruma vücut verse ve bu durum sürüp gitse de, bu suçlar mütemadi suç olarak sayılmayıp, normun ihlali ile birlikte zamanaşımı süresini başlatmak gerekir. Örneğin

²⁵ Sulhi Dönmezer, Sahir Erman, s. 261.

²⁶ Yargıtay Altıncı Ceza Dairesinin 23.5.2007 tarih ve 11301-6373 sayılı kararı; Haydar Erol, (2007), 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, Ankara, s. 854.

²⁷ YCGK'nin 05.1999 tarih ve 120/122 sayılı kararı.

²⁸ YCGK'nin 18.11.2003 tarih ve E.2002/9-314, K.2003/15 sayılı kararı.

²⁹ Sulhi Dönmezer, Sahir Erman, s. 257.

³⁰ T. Yalçın Sancar, (1995), *Müteselsil Suç*, Ankara, , s. 103.

kişisel sicilde yapılan tahrifat veya evrakta sahtecilik suçlarında tahrifatın veya sahteciliğin yapıldığı gün süre başlar.³¹

9.e. Kaçakçılık suçlarında, kaçak eşya el koyma tarihine kadar kullanıldığı ve kaçak olma özelliğini taşıdığından suç tarihi temadinin sona erdiği kaçak eşyaya el koyma tarihi olup, zamanaşımı süresi de bu tarih dikkate alınarak hesaplanmalıdır.³²

9.f. İştirak halinde işlenen suçlarda, iştirakte bağlılık kuralı uyarınca, asli failin suç tipini ihlal edip, bu suç tipinin tamamlandığı andan itibaren; eylem teşebbüs aşamasında kalmış ise, bu andan itibaren bütün ortaklar için zamanaşımı süresi işlemeye başlar. Müteselsil suçlarda ortaklardan biri tetselsülü oluşturan suçlardan ilkine katılmış olsa da sonuç değişmez.³³ Mesele hem sübuta kavuşmuş, hem de zamanaşımı dolmuş ise, iştirak suçlamasıyla yargılanan sanıklardan bir kısmı hakkında delil yetersizliği nedeniyle beraat, bir kısmı için de zamanaşımından düşme kararı verilebilir, daha doğru bir deyişle böyle bir durumda berat edecekler için berat kararı esirgenmemelidir.³⁴

9.g. Çocuklara karşı üstsoy veya bunlar hüküm ve nüfuzu olan kişiler tarafından işlenen suçlarda zamanaşımı çocuğun on sekiz yaşını bitirdiği günden itibaren işlemeye başlar. (TCK'nin 66/6 maddesi)³⁵

III. Dava zamanaşımını durduran ve kesen sebepler

1. Dava zamanaşımını durduran sebepler

a. Genel olarak

Zamanaşımını durduran veya kesen sebeplere öğretide “*zamanaşımı engeli*” denmektedir. İster durdursun, ister kessin; zamanaşımı engelleri istisnaidir; kural, zamanaşımı süresinin engelsiz devam etmesidir. Bu nedenle zamanaşımı engelleri tahdidi olup, yorum yoluyla genişletilemez.³⁶

³¹ Ayhan Önder, s. 284.

³² Sedat Bakıcı, (1997), *Olaydan Kesin Hükme Kadar Ceza Yargılaması ve Ceza Kanunu Genel Hükümler*, Ankara, s. 725.

³³ Faruk Erem ve diğerleri, s. 1010; Ayhan Önder, 286.

³⁴ Sedat Bakıcı, s. 726.

³⁵ Bu düzenlemeyi biraz garipsediğimizi belirtmeliyiz. Madde gerekçesinde hükmün konuluş amacına yer verilmemiştir, ama yasa koyucu çocuklara karşı işlenen suçların zamanaşımını mağdur 18 yaşını doldurduktan sonra başlatarak, her halde suçlunun takibini takviye etmek istemektedir. Oysa kime karşı işlenmiş olursa olsun, suçun ve suçlunun takibi Devletin işidir, suçun mağduruna istinat ederek zamanaşımı süresi öngörülemez. Öyleyse, 1 yaşındaki çocuk, babası tarafından kötü muameleyle maruz bırakılmış ise, takibi şikayete bağlı olmayan bu suç için zamanaşımı 17 yıl sonra başlayabilecek, 8 yıl da zamanaşımını düşünürsek, baba, 25 yıl sonra fi tarihindeki eyleminden dolayı yargılanabilecek gibi görünmektedir!

³⁶ YCGK'nin 16.4.2002 tarih ve 106/232 sayılı kararı.

Yeni TCK ile önceki TCK’de durma sebepleri biri dışında aynıdır. (5237 sayılı Kanununun 67/1 maddesi, 765 sayılı Kanununun 107’nci maddesi) Soruşturma ve kovuşturma yapılmasının izne, karara ya da bekletici nitelikteki bir meselenin çözümünün beklenmesine bağlı olduğu haller her iki kanunda da durma sebebi olarak zikredilmiştir. Yeni TCK’de bir de kaçaklığına karar verilmiş suç faili hakkında da zamanaşımının duracağı belirtilmiştir.

Zamanaşımı durup yeniden başlayınca, durma kararının alındığı güne kadar (o gün hariç) geçen süre, yargılamanın yeniden başladığı günden itibaren (o gün dahil) işleyen süreye eklenir.

Zamanaşımının durma müddeti için bir sınır çizilmemiştir. Yani zamanaşımı süresinde, haklı görülemeyecek uzunlukta bir durma süreci yaşanmasının önünde yasal bir engel bulunmamaktadır.

Dava zamanaşımının durması, suç ortağı olan diğer sanıkları da etkiler. Ancak, suç ortaklarının davaları birbirinden ayrılmış ve ayrı ayrı görülüyorsa, durma, sadece ilgili sanık hakkında sonuç doğurur.³⁷

b.a. Kovuşturulması izne bağlı suçlarda (TCK madde 299 ve 301 gibi) izin başvurusunun yapıldığı gün hesaba katılmaksızın zamanaşımı süresi durur, iznin verildiği gün dahil olmak üzere kaldığı yerden süre devam eder.

b.b Kovuşturulması karara bağlı failer hakkında (dokunulmazlığın kaldırılması kararı -Anayasa madde 83; soruşturma izni kararı- 4483 sayılı Kanun madde 1 vd. gibi) suçun işlenmesiyle başlayan zamanaşımı, karar alınması için yetkili makama başvurulduğu günden itibaren durur; yetkili merciin adli soruşturmaya devam engelini ortadan kaldırdığı kararı aldığı gün kaldığı yerden devam eder. Örneğin Meclis, dokunulmazlığın kaldırılması talebini reddederse zamanaşımı, karar için Meclise başvurulduğu günde kalır; üyelik bitince kaldığı süreden devam eder. Meseleyi bir örnekle izah etmek gerekirse; milletvekili, seçilmeden bir yıl önce suç işlemiş, seçildikten iki yıl sonra da Meclis Başkanlığına dokunulmazlığının kaldırılması talebi gönderilmiş olsun. Bu durumda dokunulmazlık kaldırılrsa, zamanaşımı duraksamasız işlemeye devam eder; dokunulmazlık kalkmazsa zamanaşımından elimizde üç yıllık süre durakalır.³⁸

b.c. Bekletici mesele de zamanaşımını durdurur. Meselenin bekletici kılınmasının hâkimin takdirine bırakılmış (CMK’nin 218/1 maddesi) ya da

³⁷ Nur Centel ve diğerleri, s. 644.

³⁸ Metin Feyzioğlu, *Yasama Dokunulmazlığı Üzerine Düşünceler*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1991 – 1992, cilt 42, sayı 1 – 4, s. 32, 33; Sulhi Dönmezer, Sahir Erman, s. 275; Yargıtay İkinci Ceza Dairesinin 14.10.1997 tarih ve Esas:1997/14100, Karar:1997/13205 sayılı kararında; “*Yasama dokunulmazlığının bir kovuşturma engeli olduğunu kabul etmiş ve dokunulmazlık kaldırılmadığı sürece TCK hükümleri uyarınca dava zamanaşımının duracağı sonucuna varmıştır.*” Yargıtay Kararları Dergisi, cilt 24, sayı 2, Şubat 1998, s. 442, 443.

mecburi kılınmış (örneğin somut norm denetimi-Anayasa madde 152/1) olması fark etmez. Ama her halükârda açılmış bir dava bulunmalıdır.³⁹ Bu aşamada bir tasnif yapmak gerekirse, zamanaşımını durduran sebeplerden izin ve karar hem soruşturmada hem kovuşturmada gündeme gelebilir; bekletici mesele ve kaçaklık kararı ise sadece kovuşturmada gündeme gelebilir. CMK'nin 67'nci maddesinin birinci fıkrasında soruşturma ve kovuşturma şemsiyesi altında bekletici meseleden bahsedilmiş ise de; soruşturmada bekletici mesele kararının verilebilmesi mümkün olmadığına göre, kanunun muradına aykırı bir yazım söz konusudur.

Bir meselenin başka mercide çözülmesini bekleyip beklememek mahkemenin takdirinde olmakla birlikte, hangi meselenin bekletici olup olmadığı takdiri bir mesele değildir.⁴⁰

b.d. Kaçak sanık hakkında, yakalama kararı verildiği, bu kararın infazının yıllarca beklendiği, en sonunda da zamanaşımından davanın düşürüldüğü uygulamada sıkça rastlanan bir durumdur. Oysa TCK'nin 67/1 maddesi gereğince kaçaklık zamanaşımını durdurur. Bunun için, CMK'nin 248'inci maddesinde sayılan katalog suçlardan birinin var olması ve bu suçu işlediği isnat edilen sanık hakkında CMK'nin 247/2'nci maddesi usulünce kaçaklık kararı verilmiş olması gerekli ve yeterlidir. Kovuşturmaya özgü bir statü olması nedeniyle kaçaklık da, bekletici mesele gibi, ancak kovuşturma aşamasında söz konusu olabilecek bir durma sebebidir.

b.e. CMK'nin 253/21'inci maddesinde de bir durma sebebi belirlenmiştir. Buna göre şüpheli, mağdur veya suçtan zarar görenden birine ilk uzlaşma teklifinde bulunulduğu tarihten itibaren, uzlaştırma girişiminin sonuçsuz kaldığı ve en geç, uzlaştırmacının raporunu düzenleyerek Cumhuriyet savcısına verdiği tarihe kadar dava zamanaşımını işlemez.

b.f. Özel ceza kanunlarında da zamanaşımını durduran bir sebep ihdas edilebilir. Örneğin 353 sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usûlü Kanununun 20/1'inci maddesinde; "*Er ve erbaşlar ile yedek subayların askere girmeden veya silah altına çağrılmadan önce işledikleri yukarı*

³⁹ Sulhi Dönmezer, Sahir Erman, s. 275.

⁴⁰ "*Antalya Sekizinci Asliye Hukuk Mahkemesinin 2003/44 esas sayılı dava dosyası ön mesele kabul edilerek sonucunun beklenmesine karar verilmiş ise de mahallinde yapılan keşif sonucu Orman Mühendisi Bilirkişi tarafından düzenlenen raporda, suç konusu yerin 1946 yılında yapılp kesinleşen orman kadastrosu sınırları içinde kaldığının açık ve kesin olarak belirlenmesine göre tapu iptali ve tescil istemiyle hukuk mahkemesinde açılan davanın sonucunun beklenmesine ilişkin kararın 5237 sayılı TCK'nin 67 maddesi kapsamında ön meselelerden sayılamayacağı ve gereksiz olarak verilen bekleme kararının sanık aleyhine hukuki bir sonuç doğurmayacağı cihetle, sanığın sorgusunun yapıldığı 21/03/2000 tarihi ile hüküm tarihi arasında 765 sayılı TCK'nin 102/4 ve 104/2'nci maddesinde öngörülen zamanaşımı süresi gerçekleşmiş bulunduğu gözetenilmesi...*" Yargıtay Üçüncü Ceza Dairesinin 29.02.2008 tarih ve E.2007/5364, K.2008/1186 sayılı kararı.

haddi iki yıla kadar hapis cezasını gerektiren suçlara ait davalarda, soruşturma ve kovuşturma işlemleri askerliklerini bitirmelerine kadar geri bırakılır.” hükmüne yer verilmiş; aynı maddenin son fıkrasında da, geri bırakma süresi içinde zamanaşımının işlemeyeceği belirtilmiştir. TCK’deki zamanaşımı hükümleri ile çatışmayan, sadece başka bir durma sebebi türeten bu ve bunun gibi düzenlemelerin TCK’nin 5’inci maddesi kapsamına girmeyeceği kanısındayız.

2. Dava zamanaşımını kesen sebepler

a. Genel olarak

5237 sayılı Yasa zamanaşımını kesen sebeplerde, önceki kanundan farklı olarak suçlar arasında bir ayırım yapmamış, tüm suçlar için ortak kesme sebepleri ihdas etmiştir. 765 sayılı Yasada suça ilişkin zamanaşımı süresinin bir seneden aşağı olup olmadığına göre sonuç değişiyor, bir seneden aşağı zamanaşımı söz konusu ise “*her türlü usûli muamele*” zamanaşımını kesiyordu. (765 sayılı Kanun madde 105)

Zamanaşımı kesilip yeniden başlayınca, kesildiği gün suçun işlendiği ilk gün gibidir. Gene de yasa koyucu kesintili zamanaşımının ilânihaye sürmesine izin vermeyip, yasada ilgili suç için gösterilen sürenin yarısının eklenmesiyle ortaya çıkacak süre kadar toplam müddet öngörmüştür. (5237 sayılı TCK madde 67/4, 765 sayılı TCK madde 102/4) Zamanaşımı ister bir kere kesilsin, ister birkaç kere; sonuçta toplam zamanaşımı süresinin yarısı kadar uzayabilecektir. Örneğin beş yıllık zamanaşımına tâbi bir suç için zamanaşımı 7 yıl 6 ay, 15 yıllık zamanaşımına tâbi bir suç için de 22 yıl 6 ay olacaktır. Birden fazla kesinti olduğunda iki kesme tarihi arasında da asli zamanaşımı süresinin dolmuş olabileceği ihtimalini de gözetmek gerekmektedir; bu halde artık yarı oranda eklenecek uzatmalı sürenin beklenmesine gerek yoktur.⁴¹

İştirak halinde işlenen suçlarda, bir sanık için zamanaşımını kesen neden, diğer sanık veya sanıklar için de aynı etkiyi meydana getirir. TCK’nin 67/2’nci maddesinden doğrudan doğruya çıkan anlama göre, sürelerin kesilmesinde suçlu değil, suç esas alınarak “*nesnel sistem*” benimsenmiştir.⁴²

⁴¹ “*Sanığa atılı suça öngörülen cezanın üst sınırı itibariyle TCK’nin 102/4’inci maddesi uyarınca 5 yıllık asli dava zamanaşımına tabi olup, sanığın sorgusunun yapıldığı 12.3.1993 tarihinden karar tarihine kadar zamanaşımını kesen herhangi bir neden bulunmaksızın bu sürenin geçmiş olduğu gözetilmeden duruşmaya devamla yazılı şekilde...*” Yargıtay Altıncı Ceza Dairesinin 7.12.2000 tarih ve 9521/9308 sayılı kararı; Kubilay Taşdemir, s. 75.

⁴² İzzet Özgenç, s. 738; Bununla birlikte 765 sayılı TCK bağlamında Yargıtayın meseleyi kaçan, ele geçirilemeyen suç ortağına özgü kesilme olarak mütalaa ettiği kararları mevcuttur; bk. YCGK’nin 27.04.1999 tarih ve 82/81 sayılı kararı; Kubilay Taşdemir, s. 161; Aslında 765 sayılı Kanun döneminde de 106’ncı maddedeki “*Bir suçtan dolayı yapılan ve müruru zamanı kesen muameleler o suçlarda her ne suretle olursa olsun*

b.a. 765 sayılı Ceza Kanununda yer alan “*Adli makamlar önünde maznunun sorguya çekilmesi*” bir kesme nedeni olarak 5237 sayılı TCK’de, madde 67/2-a’da “*şüpheli veya sanıklardan birinin savcı huzurunda ifadesinin alınması veya sorguya çekilmesi*”⁴³ biçiminde karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda CMUK’un 135’inci madde ya da CMK’nin 147, 191’inci maddeleri çerçevesinde alınmış savunma zamanaşımını keser. Buna karşılık temyiz merciinin bozması sonrası sanığa diyeceklerinin sorulması zamanaşımını kesmez.⁴⁴ Keza sanığın keşifte bulunması, keşif sırasında sorulan sorulara cevap vermesi de zamanaşımını kesmez.⁴⁵ Ancak sanığın savunması ilk defa keşifte ve CMK’nin 147 ve 191/3’üncü maddesine uygun bir biçimde alınmış ise, zamanaşımını kesilmelidir.

Görevsiz mahkemede yapılan sorgu zamanaşımını kesici nitelikte olup, görevli mahkemede yeniden alınan savunma zamanaşımına etki etmeyecektir.⁴⁶ Bu durum, yasa nedeniyle yargı yerinin değişmesi durumunda geçerli olup, suça ilişkin hukuki nitelemenin değişmesi nedeniyle verilen görevsizlik kararlarında, gerek görevsizlik kararı, gerekse yeni sorgu zamanaşımını kesecektir.⁴⁷

Sanığa ek savunma hakkı tanınması ve birleştirilen dosyalarda sanığın yeniden dinlenmesi de zamanaşımını kesmez;⁴⁸ keza usuli bir eksiklik nedeniyle sanığın savunmasının yeniden alınması da, zamanaşımına etki etmez.⁴⁹

Yurt dışındaki sanığın sorgusunun yabancı mahkeme tarafından yapılması halinde, CMK’deki sorgu tarzına ve kurallarına uygun yapılmış olması kaydıyla zamanaşımını kesilmiş kabul edilmelidir.⁵⁰

İştiraki olup da aleyhlerinde takibat veya tahkikat yapılmamış olan kimseler hakkında dahi mürruru zamanı keser.” biçimindeki düzenleme, kesme sebeplerini nesnel ölçüler içinde değerlendirmeyi gerektirmekteydi. Sulhi Dönmez, Sahir Erman, s. 272.

⁴³ Bu düzenleme de dil ve anlatım bakımından meşruhata muhtaç görünmektedir. 5271 sayılı CMK’nin 2’nci maddesine göre ifadeyi savcı alır, sorguyu hakim veya mahkeme yapar; oysa TCK’nin söz konusu 67/2-a maddesinin lafzına göre savcı da sorgu yapar gibi görünmektedir, ama biz Kanunun bunu demek istemediğini biliyoruz. İkinci olarak da bu düzenlemede şüpheli veya sanığın savcı huzurunda ifadesinin alınmasından söz edilmekte ise de; gene CMK’nin 2’nci maddesindeki tanımlar karşısında, savcının asla “*sanığın*” ifadesini alamayacağını da biliyoruz.

⁴⁴ YCGK’nin 11.05.1981 7-127/175 sayılı kararı.

⁴⁵ YCGK’nin 3.10.1960 6-25/28 sayılı kararı; Nur Centel ve diğerleri, s. 645.

⁴⁶ Yargıtay Sekizinci Ceza Dairesinin 2.4.1986 tarih ve 2446/2245 sayılı kararı.

⁴⁷ Yargıtay İkinci Ceza Dairesinin 04.03.2009 tarih ve E.2008/36422, K.2009/10331 sayılı kararı.

⁴⁸ Sedat Bakıcı, s. 728.

⁴⁹ YCGK’nin 27.4.1999 tarih ve 6-82/81 sayılı kararı.

⁵⁰ Şayet sorgulamanın yapıldığı tarihten sonra yasal değişiklik olmuş ve önceki sorgu sonraki yasaya aykırı hale gelmiş ise, sorgunun zamanaşımını kesici etkisinin devam edeceğini belirten içtihat için bk. YCGK’nin 27.04.1999 tarih ve 6-82/81 sayılı kararı.

765 sayılı Yasada “adli makamlar önünde” sorgudan söz edildiğinden, memur ve kamu görevlileri hakkında ön inceleme ve soruşturma yapıp ifade alan müfettişlerin bu ifade alma işleminin de zamanaşımını keseceği düşünülmekte; bu düşünce TBMM’nin 25.4.1928 tarih ve 437 sayılı tefsir kararında, Memurun Muhakematı Kanunu hükümlerine göre tahkikat yapan makamların adli makamlardan sayılacağını ortaya koymasından kaynaklanmaktaydı.⁵¹ Meseleye mülga ceza kanunu açısından bakarsak, CMUK’un 135’inci maddesindeki 1992 değişikliğinden sonraki müfettişin ifade alma işleminin zamanaşımına bir etkisinin olmaması gerekir. 5237 sayılı TCK ve 5271 sayılı CMK bakımından ise şüpheli olarak hâkime-savcıya ya da sanık olarak mahkemeye savunma vermek halleri dışındaki hiçbir savunma veya ifade zamanaşımını kesmeyecektir.

b.b. 765 sayılı TCK’nin 104’üncü maddesinde “yakalama, tevkif, celp veya ihzar müzekkereleri” olarak belirtilen aynı bağlamdaki kesme sebeplerinden sadece tutuklama 5237 sayılı TCK’ye (madde 67/2) transfer edilmiştir. Zamanaşımını kabul etmiş bir sistemde, süreci akamete uğratan sebeplerin seyreltilmesi kanısında olduğumuzdan, yeni düzenlemeyi daha yerinde ve adil bulduğumuzu ifade etmeliyiz.

Tutuklama kararı hangi suç için verilmiş ise, o suç için zamanaşımını kesilmiş olacaktır. Tutuklamanın devamı kararı ise zamanaşımını kesmez.⁵²

Yer yönünden yetkisiz hâkimin yaptığı tutuklama da zamanaşımını keser, ama esas yönünden yetkisiz (görevsiz) merciin tutuklaması zamanaşımını kesmemelidir.⁵³

CMK’nin 248/5’inci maddesi uyarınca verilmiş gıyabi tutuklama kararı da zamanaşımını teorik olarak keser ise de; gıyabi tutuklama için öncelikle kaçaklık kararı verilebileceğinden ve bu karar ile birlikte zamanaşımını duracağından dolayı kesilmenin bir karşılığı olmayacaktır, çünkü işlemeyen zamanaşımını kesilmez.

Türkiye’ye iade amacıyla yabancı makamlarca yapılan tutuklama işlemi zamanaşımını keser.⁵⁴

b.c. İddianamenin düzenlenmesi, zamanaşımını keser. (CMK madde 67/2-c) İddianamenin mahkemeye verilme tarihi ya da sanığa tebliğ tarihi değil, düzenlendiği gün zamanaşımını kesilir.⁵⁵ İddianame düzenlenmiş, mahkemeye sunulmuş ve iddianame değerlendirme sürecinde kesintisiz zamanaşımını dolmuşsa ne olacaktır? Yani iddianamenin zamanaşımını kesme etkisi ne zaman doğacaktır? Bize göre mahkeme bu evrede zamanaşımına hiç bakmamalıdır. İddianame kabul edilmişse, düzenlenme tarihi itibarıyla

⁵¹ YCGK’nin 8.04.1985 tarih ve 4-61/196 sayılı kararı.

⁵² Yargıtay Birinci Ceza Dairesinin 23.10.2001 tarih ve 3275/3807 sayılı kararı.

⁵³ Sulhi Dönmezer, Sahir Erman, s. 268.

⁵⁴ YCGK’nin 28.3.2000 tarih ve 4-50/52 sayılı kararı.

⁵⁵ Timur Demirbaş, s. 630; Nur Centel ve diğerleri, s. 630.

zamanaşımı kesilmiş ve uzamış kabul edilmelidir; iddianame iade edilmiş ise Cumhuriyet savcısı kovuşturmaya yer olmadığı kararı vermelidir. Çünkü iade edilmiş iddianame veya iadeye itirazı kabul edilmemiş iddianame; reddedilmiş bir iddianamedir, ortadan kalkmıştır.

b.d. Mahkumiyet hükmü, sanıklardan biri için dahi olsa zamanaşımı süresini keser. Doğal olarak bu hükmün kesinleşmemiş olması gerekir, kesinleşme gününden itibaren ceza zamanaşımı başlar. Mahkumiyet kararı Yargıtayca bozulduktan sonra, ilk derece mahkemesi direnme kararı verirse, bu yeni bir mahkumiyet kararı olacağından, zamanaşımı bir kez daha (tekrar) kesilmiş olur.⁵⁶ Görev kurallarına aykırılık gerekçesiyle bozmada dahi, mahkumiyet hükmü zamanaşımını keser.⁵⁷

IV. İnfaz zamanaşımı⁵⁸

1. Öğretide, kanunda ve uygulamada “*ceza zamanaşımı*” olarak karşımıza çıkan bu zamanaşımı türünde, “*hükmün kesinleştiği veya infazın herhangi bir suretle kesintiye uğradığı günden itibaren*” (TCK madde 68/5) geçmesi gereken süre dolunca, ceza infaz edilmez.⁵⁹ TCK’nin 68/1 maddesinde sayılan bu süreler hükmolunan cezanın miktar ve türüne göre değişmektedir. “*İnfazın herhangi bir suretle kesintiye uğraması*” ile infaz kurumundan kaçmak, akıl hastalığına tutulmak gibi haller kastedilmektedir.⁶⁰ Bu gibi durumlarda, kesintiden sonra infazı gereken ceza süresi ne ise, kesinti gününden itibaren başlayacak olan zamanaşımı süresi de bu geri kalan miktar üzerinden hesaplanacaktır. (TCK madde 68/son)

2. İnfaz zamanaşımında maksimum zamanaşımı süresi öngörülmemiştir. Zamanaşımını kesen her sebep süreyi sıfırlar ve yasada belirtilen sürenin sonuna kadar beklenir. TCK’nin 71’inci maddesine göre infaz makamı tarafından yapılan tebligat, hükümlünün yakalanması ve üst sınırı iki yıldan fazla olan başka bir suç işlenmesi zamanaşımını keser. Başka bir suçtan dolayı zamanaşımın kesilmesi, o suça ilişkin hükmün kesinleşmesi ile sonuç doğurabilecektir. İnfaz için davetname, yakalama, ödeme emri süreyi kesmekle birlikte, infazın ertelenmesine, muhakeme masraflarının ödenmesine ilişkin gibi tebliğler süreyi kesmez.⁶¹

⁵⁶ YCGK’nin 2.05.1991 tarih ve 149/192 sayılı kararı; (Erhan Günay, (1998) *Dava ve Ceza Zamanaşımı*, Ankara, s. 55.

⁵⁷ Faruk Erem, s. 901.

⁵⁸ İsimlendirmeye katılmadığını, olması gerekenin “*ceza*” değil, “*infaz zamanaşımı*” olduğunu ileri süren ve bizim de katıldığımız görüş için bk. İzzet Özgenç, s. 741; Çalışmamızda genellikle “*infaz zamanaşımı*” demek tercihinde bulunduysak da, kanundaki lafızdan ilhamla yer yer ceza zamanaşımı tabirini de kullandık.

⁵⁹ 765 sayılı Kanunda ceza “*ortadan kalkar*” denmekteydi.

⁶⁰ Sulhi Dönmezer, Sahir Erman, s. 285; Timur Demirbaş, 637; İnfazın kesilmesinin akıl hastalığı gibi haklı bir nedene dayanması halinde, infazın devam ettiğini kabul etmek gerektiğini savunan görüş için bk. Faruk Erem ve diğerleri, s. 1013.

⁶¹ Timur Demirbaş, s. 639.

3. Kanunun, 68/3'üncü maddesinde “*Bu Kanunun ikinci kitabının dördüncü kısmında yazılı yurtdışında işlenmiş suçlar dolayısıyla verilmiş ağırlatılmış müebbet hapis veya müebbet veya on yıldan fazla hapis cezalarında zamanaşımı uygulanmaz.*” hükmüne yer vererek bazı suçlardan verilen mahkumiyet hükümlerinde ceza zamanaşımını kabul etmemiştir. 765 sayılı Kanunda yer almayan bu tarz bir düzenlemenin niçin 5237 sayılı TCK’ye konulduğuna dair gerekçede bir açıklama bulunmamaktadır. Kanunun, dava zamanaşımı ile paralellik kurmak istediği anlaşılmakta ise de; dava zamanaşımı ile bu bağlamda bir ilgi ve koşutluk sağlamak için sebep bulunmamaktadır.⁶²

4. Mahkumiyet kararı temyiz edilmeksizin kesinleşmişse, temyiz davası açma süresinin son gününü izleyen gün, ceza zamanaşımı başlayacaktır.⁶³

5. Mahkumiyetin yasal sonucu olan hak yoksunluklarının süresi ceza zamanaşımı doluncaya kadar devam eder. (TCK’nin 69’uncu maddesi) Hükmolunmuş cezanın infazının gecikmesi, bu cezaya bağlı hak yoksunluklarının uygulanmasını engellemez ise de, bu suretle doğan hak yoksunlukları en fazla ceza zamanaşımı kadar devam edecektir.⁶⁴

6. Ceza zamanaşımının dolması, sadece infaza engel olacağından, mahkumiyet hükmü tekerrüre esas olabilecek, ertelemeye de engel olabilecektir.

Sonuç yerine

Suçun işlenmesi ile devletin ceza vermek hususunda subjektif hakkının ve suçlu için de cezayı çekmek mecburiyetinin husule geldiği, bugün artık kolaylıkla kabul olunmaktadır. Bu hakta dahi şekle ait bir hal müşahade olunursa da, bu hakkın esası siyasi-hukuki emniyet ile alakalıdır.

Suçtan ceza davası değil, devletin ceza vermek hususunda subjektif hakkı doğar. Ceza davası, esas bakımından, kazai görevi harekete geçirmek üzere, itham makamının, bazı suçları takip ile mükellef makamın bir memuriyet vazifesinden ibaret, bir çeşit büro işidir. Ceza davası, kazai faaliyetin harekete geçebilmesi için zaruri bir şarttır. Fakat suça bağlı bir şey değildir. Aynı şekilde ceza davası devletin cezalandırmak hususundaki subjektif hakkına da bağlı değildir. Bu dava, cezalandırma hakkının husule geldiğine dair bir iddiadır, ancak ceza davası mahkumiyet ile neticelenirse bu iddia tahakkuk etmiş sayılır. Rabıta, iddia ile dava arasındadır, suç ile dava arasında değil.

Suçun veya cezanın, ceza davasının veya mahkumiyetin düşmesini gerektiren sebepler, her bakımdan tekemmül etmiş, kabili tecziye bir suçun

⁶² Zeki Hafizoğulları, agm.

⁶³ Sedat Bakıcı, s. 747.

⁶⁴ Nur Centel ve diğerleri, s. 653.

işlenmiş olmasını icap ettirir. Bu husus yalnız nazari bakımdan değil, tatbi-
kat bakımından da ehemmiyetlidir. Mevcut olmayan veya kabili tecziye bu-
lunmayan suç, hiçbir zaman hukuki netice tevhit etmez. Fakat suçun düşmesi
böyle değildir. Eğer suçun sukutunu küle benzetirsek, bu hüküm altında
daima biraz ateş bulunur...⁶⁵

⁶⁵ G. Bettiol, (1955), *Suç ve Cezanın Sukutu Meselesi* (çeviren: Faruk Erem), Ankara
Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt XII, sayı 1, 2, s. 3, 4.

KAYNAKÇA

- Bakıcı, Sedat; (1997), *Olaydan Kesin Hükme Kadar Ceza Yargılaması ve Ceza Kanunu Genel Hükümler*, Ankara.
- Bakıcı, Sedat; Yel, Özgecan Bakıcı; (2009), *İçtihatı Birleştirme ve Ceza Genel Kurulu Kararlarıyla TCK, CMK, CGTİK*, Ankara.
- Bettiol; (1955), *Suç ve Cezanın Sukutu Meselesi*, (çeviren: Faruk Erem), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, cilt XII, sayı 1 – 2.
- Centel, Nur; Zafer, Hamide; Çakmut, Özlem; (2005), *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, İstanbul.
- Demirbaş, Timur; (2005), *Ceza Hukuku-Genel Hükümler*, Ankara.
- Dönmezer, Sulhi; Erman, Sahir; (1994), *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*, İstanbul, cilt III.
- Erem, Faruk; (1993), *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, Ankara, cilt I.
- Erem, Faruk; Danışman, Ahmet; Artuk, M. Emin; (1997), *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Ankara.
- Erol, Haydar; (2007), *5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (İçtihatlı)*, Ankara.
- Feyzioğlu, Metin; *Yasama Dokunulmazlığı Üzerine Düşünceler*, Ankara, Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1991, 1992, cilt 42, sayı 1 – 4.
- Gözübüyük, Abdullah Pulat; (1960), *Türk Ceza Kanunu Şerhi*, İstanbul, cilt I.
- Günay, Erhan; (1998), *Dava ve Ceza Zamanaşımı*, Ankara.
- Hafizoğulları, Zeki; *5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Davanın ve Cezanın Düşürülmesi*, <http://www.baskent.edu.tr/~zekih/uygulamaci/umakale.htm>.
- Önder, Ayhan; (1989), *Ceza Hukuku-Genel Hükümler*, İstanbul.
- Özgenç, İzzet; (2006), *Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi*, Ankara.
- Sancar, Türkan Yalçın; (1995), *Müteselsil Suç*, Ankara.
- Soyaslan, Doğan; (2003), *Ceza Hukuku-Genel Hükümler*, Ankara.
- Taner, M. Tahir; (1953), *Ceza Hukuku Umumi Kısım*, İstanbul.
- Taşdemir, Kubilay; (2001), *Ceza Davalarında Zamanaşımı*, Ankara.
- Toroslu, Nevzat; (2005), *Ceza Hukuku*, Ankara.
- Yüce, Turhan Tufan; (1985), *Ceza Hukukunun Temel Kavramları*, Ankara.
- Yargıtay Kararları Dergisi, cilt 24, sayı 2, Şubat 1998.